

Tripolsky Géza

A ZENTAI IPARTESTÜLET MŰVELŐDÉSI RENDEZVÉNYEI

A zentai kézművesek – csizmadiák, szabók – céhbe szerveződésére utaló első adat 1513-ból való. A céh mint szakmai és érdekvédelmi intézmény több száz évig, egészen a múlt század végéig tartotta össze az azonos foglalkozású iparosokat. Ekkor szerepkörét az ipartestület vette át, amely kétévi előkészület után, 1888-ban kezdte meg működését.

Akkorra felnőtt az iparos fiataloknak az a művelődni vágyó nemzedéke, amely kulturális igényeinek kielégítésére önképzőkört alakított, felolvasóesteket, bálakat szervezett, dalárdát, több száz kötetből álló könyvtárat hozott létre.

Megkísérlek kiragadni néhány rendezvényt.

1903 októberében egy nem kevesebb, mint 48 tagú rendezőbizottság Gerber Jakab vendéglőjében szüreti bálra invitálta az iparosságot. Ez a rendezvény évenként ismétlődött. Meg kell említenünk, hogy az 1903. évi bál bevételét a szegényház javára és a szegény gyerekek felruházására fordította az ipartestület, amely jövedelmének jelentős részét egyébként is szociális célokra juttatta.

1904-ben az otthonuk avatásának tizedik évfordulója alkalmából saját helyiségükben rendeztek az iparosok mulatságot. A terem nem lehetett kis befogadóképességű, hiszen ez alkalommal 150 liter bor és 120 üveg szikvíz fogyott el. A tízéves székházban való mulatozás után néhány esztendővel, pontosan 1912-ben új házat vettek a Szabó László (ma Stevan Sremac) utcában 32 500 koronáért. A pénz azonban nem gyűlt össze, emiatt 1917-ben az épületet eladták, és tíz évig nem volt saját tulajdonú otthonuk.

1913-ban ünnepelték az egyesület fennállásának 25. évfordulóját. A fő ünnepség augusztus 19-én és 20-án zajlott le. 19-én este térzene szólt, valamint lampionos és fáklyásmenet vonult fel, majd ismerkedési est következett. 20-án zenés ébresztővel kezdődött a nap. A nagyszámú vidéki vendéget a vasút- és hajóállomáson fogadták. A nagyvendéglőben (Eugen Szálló) délelőtt megkezdett ünnepi közgyűlés a díszebédet követően délután a Népkerthben folytatódott. Este a színházteremben előadták Urbán Károly főgimnáziumi tanár alkalmi költeményét és a *Dalárdisták* című színdarabot. Nem hagyhatjuk említetlen, hogy augusztus 12–24-e között ipari kiállítást láthatott a közönség.

1914-ben minden elcsendesült. A háborútól elgyötört iparosfiatalok romantikus színdarabokat adtak elő, és karácsonyi szeretetsomagot juttattak az elaggott mestereknek, özvegyeknek és árváknak.

1923-ban kezdett éledezni a művelődési élet. Akkor alakult meg az iparosdalárda Klanik Lehel főgimnáziumi tanár vezetésével.

1925-ben jól sikerült halászbálat rendeztek Szudárevics Dávid vendéglőjében. A halpaprikást a halászok főzték. Meglepetésként egy jókora halat soroltak ki a vendégek között.

Az 1927. március 25-én megtartott közgyűlésen az iparosok elhatározták, hogy megveszik testületük részére a Guelmino József által felajánlott Géza (ma Boško Jugović) utca 22. szám alatti házat 150 000 dinárért. Október elsején a városháza alatti bérelt helyiségből már be is költöztek az új székházba.

1929-ben egyéves késéssel ünnepelték meg a Zentai Ipartestület fennállásának 40. évfordulóját. Május 30-án, úrnapiján ezer iparos ünnepelt a város egyik legjelentősebb társadalmi rétegének képviselőjeként. A céhszervezet megszűntetése után az ipartestületnek kellett vállalnia az új iparosnemzedék képzését, érdekeinek védelmét és kulturális felemelkedését. Az iparosok ebben a tekintetben is megállták helyüket. Pedig a gazdasági válság Zentát sem kerülte el, és sok kiváló iparos vett vándorbotot a kezébe, hogy a fővárosban vagy még messzebb próbálja megkeresni a kenyerét.

A jubiláló iparosokat a *Zentai Újság* is köszöntötte az ismert jelmonddal: Isten áldja a tisztas ipart!

Természetesen a zentai iparosok is megszenvedték a gazdasági válságot. Nem szívesen élek személyes vonatkozású példával, most mégis kikíváncsolkodom belőlem egy. Édesapám kiváló kocsifényező és -mázoló mester hírében állt, ennek ellenére nem tudott eleget tenni adófizetési kötelezettségének. Egy napon megjelent nálunk a végrehajtó, szétnézett, kinyitotta a szekrényajtót, és kiakasztotta belőle apám jól megőrzött esküvői ruháját.

Az iparostestület 1938. augusztus 14-én és 15-én ünnepelte fennállásának 50. évfordulóját. 14-én, vasárnap reggel a vasútállomáson fogadták a vendégeket. Aztán a kisiparosok hitfelekezetük szerint istentiszteleten vettek részt, majd az Eugen-teremben díszgyűlést tartottak. Az ipar tekintélyét tanúsítja a népes gyülekezet és jelentős személyiségek jelenléte. Ott volt Vujović Sava, polgármester, Löw Sándor bútorgyáros, fővédnök, Léderer György csókai nagybirtokos, Korhecz Gyula gyártulajdonos, a csókai húsgyár megalapítója.

A díszközgyűlés után felvonultak Zenta iparosai. Traktorokkal vontatva mutatták be a város jeles termékeit felvonultató mozgóképzést. Íme néhány ismert, kiemelkedő részvevő neve: Szügyi János cukrász, Reinholcz István pék, Borbély János hentes és mészáros, Nagymélykúti Bálint férfiszabó, Törtei Dezső géplakatos, Ubović Milan rézműves, Bienenfeld Gáspár kárpitos, a Tripolsky és Wirt Cég mázoló, Gyömrei János gölöncsér, Gregovics Gyula kályhás, Gyurcsik Flórián kőműves, Óvári János kőfaragó és sokan mások.

1940 elején a székházban elkészült a művelődési célokat szolgáló nagyterem. Zenta iparossága nem szűkölködött tervekben, de a második világháború áthúzta számításait, és az ipartestületnek be kellett rendezkednie a háborús évek alatti életre.

1942-ből egyetlen eseményt említhetünk, amely nem a háborúval áll kapcsolatban: Bernáth Márton, az ügyes kezű szobafestő bejelentette, hogy a tes-

tület nagytermének falára festett képek elkészültek. A vezetőség ezt „soha el nem múló hálával” nyugtázta.

A nehézségek ellenére közvetlenül a háború után még elég sok iparosműhely tartotta magát a városban: 1945-ben 467, 1957-ben 357 és 16 társadalmi kisüzem. Gyors ütemben gyengült azonban a magánipar, és nőtt a társadalmi tulajdonban levő műhelyek, üzemek száma. Az ötvenes és hatvanas évek adópolitikája és nemtörődömsége lassan leépítette a magánipart. Az iparosnak elég volt a fennmaradásáért való küzdelem, a kulturális szórakozástól elment a kedve.

A színjátszó tevékenység tulajdonképpen a két világháború között virágzott. 1919-ben Szigligeti Ede *A cigány* című műve került színre. 1920-ban Guthi Soma és Rákosi Viktor *A takaros férj* című bohózatán derülhetett a közönség. Utána hajnalig nyomdászbál volt. Még ugyanabban az évben az előbbi szerzőknek *A sasok* című vígjátékával szórakoztatták a nézőket. A zenét Zsadányi Lali zenekara szolgáltatta. Ugyancsak eljátszották Kovács Pál *A kőd asszonya* és *Istók Jancsi* című népszínműveit. Az előadást mindig táncvigalom követte. 1922-ben került színre Farkas Imre *Az iglói diákok* című énekes színdarabja. Ezt a háború alatt a gimnázium felsőbb osztályának tanulói újra előadták, méghozzá nagy sikerrel.

1923-ban ipartestületi hangversenyt és műsoros estet rendeztek a nemrég alakult iparosdalárdának és Klazsik Lehel vonósnégyesének közreműködésével. Az utóbbi csakhamar komoly zenei hangversenyt adott. Ősszel a *Felhőszakadás* című színművet mutatták be, aztán meg hajnalig táncolt a közönség. Novemberben a dalárda lépett fel, s a jövedelmet az elaggott iparosoknak juttatták.

1924-ben a lábbelikészítők Guthi *Házasodjunk* című bohózatával rukkolt ki. Ebben az évben vitték színre Géczy István 1000 arannyal jutalmazott népszínművét, a *Gyimesi vadvirágot* is, amely anyagilag és erkölcsileg egyaránt nagy sikert aratott.

1925 elején ugyancsak a cipészek állították színpadra Gárdonyi Géza *Fehér Anna* című színművét. Februárban az iparos- és munkásdalárda *A méltóságos csizmadiával* hódította meg a közönséget.

Folytathatnánk a felsorolást, hiszen minden évben volt népszínmű-bemutató, zenei est és bál. Mire az ipartestület székházában végre elkészült a kultúrterem, a rendezvények elsorvadtak. Bekövetkezett az a helyzet, amit a rómaiak így sűrítek szentenciába: *Inter arma silent musa* – Háborúban hallgatnak a műzsák.

1988-ban nagy bonyodalmak között megjelent a Zentai Ipartestület százesztendősi fennállásának története a Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Körének kiadásában. Ezt megelőzőleg a kézirat jóváhagyására alakult bizottság egyik tagja a szerző távollétében kifogást emelt a zárómondat ellen. Az ipartestület kiállításának köszönhető, hogy az önjelölt cenzor részéről klerikálisnak ítélt szöveg változatlanul benne maradt a monográfiában. Így hangzik: Isten áldja a tisztos ipart!